

"...

I- İPTAL ve YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMLERİNİN GEREKÇESİ

Dava dilekçelerinin gerekçe bölümleri özetle şöyledir:

5467 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinde, "Bu Kanunla kurulan üniversitelerin kurucu rektörleri iki yıl için, Milli Eğitim Bakanı ve Başbakanın önereceği üç isim arasından Cumhurbaşkanınca atanır." denilmektedir.

Anayasa'nın 130. maddesinin altıncı fıkrasında, yasada belirlenecek yöntem ve ilkelere göre, rektörlerin Cumhurbaşkanı'nca seçileceği belirtilmiş, 104. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin son alt bendinde de, rektörleri seçmek Cumhurbaşkanı'nın yürütme alanına ilişkin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Bu kurallarda rektör adaylarının nasıl önerileceği belirtilmediğinden buna ilişkin düzenlemenin yasayla yapılacağı açıktır. Ancak, yapılacak yasal düzenlemenin, diğer ilgili anayasal kurallarına ve kamu yararı amacına uygun olması gerektiği de kuşkusuzdur.

Anayasa'nın 130. maddesinin birinci fıkrasında, üniversitelerin, çağdaş eğitim ve öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde ulusun ve ülkenin gereksinimine uygun insangücü yetiştirmesi amacı ile eğitim, öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere, kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin devlet tarafından yasayla kurulacağı belirtilmiştir.

130. maddenin gerekçesinde de, yasaya bırakılan konuların "bilimsel özerklik" ilkesi gözönünde bulundurularak düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Anayasa'da yer verilen kurucu öğeler, aynı zamanda üniversitelerin görev alanını belirlemekte, işlevini ortaya koymaktadır. Üniversitelerin bu görev ve işlevinin niteliği, bilimsel ve akademik çalışma ve etkinliklerinin ağırlık ve önemi nedeniyle, her türlü dış etkilerden ve siyasal karışmalardan uzak tutulması ve bilimsel saygınlıklarının korunmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Çünkü, üniversiteler akademik nitelikleri nedeniyle tüm çalışmalarında bilimsel ölçütleri gözönünde bulundurmak, nesnel ve yansız olmak zorundadır. Bunu sağlamanın yolu ise, yükseköğretim dışındaki kurumların, özellikle siyasal erkin, yönetimin herhangi bir evresinden başlayarak bilimsel çalışmaları etkileyecek tüm aşamalardan uzak durmasından geçmektedir.

Anayasa koyucunun üniversiteleri bilimsel özerklik ve kamu tüzelkişiliği ile donatması, yükseköğrenime verilen önem ve değerin sonucudur. Gerek bu önem ve değer, gerek rektör seçimi yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmiş olması, üniversitelerin bilimsel özerkliklerinin yönetsel özerkliği de içerdiğini göstermektedir. Çünkü, bilimsel özerklik, belli sınırlar içinde serbestçe karar alıp, bu kararları uygulayabilmeyi; verilen görev alanı içinde kalmak koşuluyla, üniversite dışı yönetsel birimlerin ve siyasal erkin karışması olmadan, işleyişini kendisinin yönlendirebilmesini gerektirmektedir. Başka bir deyişle, bilimsel özerklik yönetsel özerkliği de içermektedir. Yönetsel özerklik ile bilimsel özerklik birbirini tamamlamakta, yönetsel özerklik olmadan bilimsel özerklikten söz edilmesi anlamsız kalmaktadır. Bu niteliği ile bilimsel ve

yönetmelikler, üniversite yönetiminin karar alma sürecinde herhangi bir baskı, telkin ya da tavsiye ile etki altına alınmalarını önleyerek, yansız görev yapabilmelerini sağlamak ve onlara görevlerini yürütebilecekleri bir hukuksal güven ortamı yaratmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesi, hukuk güvenliğinin ve adaletin sağlanmasına yönelik hukuk anlayışını yansıtmakta, yasaların kamu yararı amacıyla çıkarılmasını zorunlu kılmaktadır. Hukuk güvenliği ve adalet kavramları ile istikrar ve özerklik arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Hukuk güvenliği ve adalet, çağdaş kamu yönetimi anlayışında, istikrar olgusunun temelini oluşturmaktadır. Hukuk güvenliği, kamu görevlileri yönünden önemli bir güvencedir. Bir anayasal kurumun seçilip atanmış üyeleri söz konusu olduğunda bu güvence daha da önem kazanmaktadır. Bu güvence, yükseköğretimde çok önemli işleve sahip rektörlerin seçilme evresinde siyasal iktidarın karışmasına engel oluşturmaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 130. maddesinde, yükseköğretim kurumlarının kuruluşu Yasama Organı'nın takdirine bırakılmakla birlikte, Yükseköğretim Kurulu da bu alanda yetkili kılınmıştır. Gerçekten, Anayasa'nın 131. maddesinin birinci fıkrasında, üniversite öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, eğitim, öğretim ve bilimsel araştırma etkinliklerini yönlendirmek, üniversitelerin yasada belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını ve geliştirilmesini, üniversitelere ayrılan kaynakların etkili biçimde kullanılmasını sağlamak amacı ile bir Yükseköğretim Kurulu kurulacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 131. maddesinde yer verilen Yükseköğretim Kurulu'nun kuruluş öğeleri, aynı zamanda Kurul'un görev ve yetki alanını da belirlemekte ve yükseköğretimin planlanması, düzenlenmesi, yönetilmesi ve denetlenmesi ile eğitim, öğretim, bilimsel etkinliklerin yönlendirilmesi Yükseköğretim Kurulu'nun görev ve yetki alanına girmektedir. Bu alan, üniversiteleri yönetecek, eğitim ve öğretimi sürdürecektir, bilimsel araştırmaları yönlendirecek yönetimin oluşturulmasını da kapsamaktadır.

Yukarıda yer verilen anayasal kurallar ve yapılan açıklamalar eğitim ve öğretimde olduğu kadar yükseköğretim kurumlarının yönetim organlarının belirlenmesinde de görev ve yetkinin Yükseköğretim Kurulu'nda olması gerektiğini göstermektedir. Yükseköğretim kurumlarının siyasal karışma dışında tutulması yönündeki kamu yararı da bunu gerektirmektedir. Nitekim, bu gerekçelerden hareketle, 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası'nın 13. maddesinde, kurucu olup olmamasına göre ayırım yapılmadan, rektör adaylarını belirleyip önerme yetkisi Yükseköğretim Kurulu'na verilmiştir.

Bu nedenle, Yasa'nın geçici 1. maddesinde, yeni kurulan üniversitelerde kurucu rektör adaylarının Milli Eğitim Bakanı ve Başbakan'ca belirlenmesinin öngörülmesi, üniversitelerin bilimsel ve yönetmelikleriyle, Yükseköğretim Kurulu'nun Anayasa'da yer verilen görev ve yetkileriyle, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamakta ve kamu yararı amacına uygun düşmemektedir.

Ayrıca, üniversiteler, hizmet yerinden yönetim birimleridir ve Anayasa'nın 123 üncü maddesinde ifade edilen yerinden yönetim esaslarına dayanırlar. Özerklik ve dolayısı ile kendi yönetim organlarını kendilerinin belirlemesi, üniversite için, yerinden yönetim ilkesinin getirdiği bir gerekliliktir. İptali istenen düzenleme ise, rektörlerin belirlenmesinde üniversiteyi

Esas Sayısı : 2006/51
Karar Sayısı : 2006/57

dışlayıp siyasi iktidarın yönetimi şekillendirmesine imkan tanıyarak yerinden yönetim ilkesine ve dolayısıyla Anayasa'nın 123 üncü maddesine aykırı düşmektedir. Başbakan ve Milli Eğitim Bakanına rektör önermek konusunda iptali istenen hükümde tanınan yetkiyi, Anayasa'nın 130 uncu maddesinde belirtilen "devletin denetimi ve gözetimi" kapsamında kabul etmek de olanaksızdır. Dava konusu yasa kuralı, "... Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine ters düştüğünden Anayasanın 11 nci maddesine..." de aykırıdır.

Belirtilen nedenlerle Kural'ın, Anayasa'nın 2., 11., 123., 130. ve 131. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptaline ve uygulanması durumunda doğacak giderilmesi güç ya da olanaksız hukuksal sonuçlar gözönünde bulundurularak yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istenilmiştir."